

İzmir / Zmürnia

Posted on 11/12/2014

Maddi olarak Ermeniler atalarının başarılarına sahip değillerdi, çünkü hem masraflar çoğalmış, hem de gelirler azalmıştı, ama buna rağmen yine de içlerinde zengin şahıslar az değildi. Maddi bakımdan kendi yıllık gelirleri ve masraflarına göre Ermenileri dört sınıfa ayırabiliriz.

- sınıfı, gündelik gelirle ancak varlıklarını koruyan ve uluslarına ait birkaç handa bedavadan yaşayan, en fakirleridir.
- sınıfı, yılda 10-15 lira ödeyerek kiralık evlerde yaşayan ve 5-6 bin kuruş masraf yapanlardır.
- sınıfı 25-40 lira ödeyerek kirada oturan ve yıllık 20-40 bin kuruşluk masraf yapanlardır.
- sınıfı, ki en zenginleridir, 60-100 lira ödeyerek kiralık evlerde yaşayan ve yıllık 50-80 bin kuruşluk masraf yapanlardır. Bu sınıfın atlarıyla arabaları olduğu gibi, içlerinde müstakil ev sahibi olmayanları çok azdır.

Ermenilerin büyük kısmı tüccardır. Bazıları, genellikle Manchester veya başka Avrupa şehirlerinden mallar getirterek buranın dükkânlarında satarlardı. «İspartalıyan kardeşler ve şirketi», «Ekizyan kardeşler ve şirketi», «Yesayan kardeşler ve şirketi», «Melkon H. Maksutyan», «Kuyumcuyan kardeşler ve şirketi» bunlardandı. Bunlar dışında, Hagop ve Stepan Yesayan kardeşler, Hagop Maksutyan, Gülbenkyan'lar vb. gibileri de Küçük Asya'dan değişik türde mallar, meselâ pamuk, yün, boya kökü, afyon vs. getirip burada pazarlayan veya Avrupa'ya satış yapan tanınan tüccarlardandı. Amerika Birleşik Devletleri'nden madeni eşyalar ithal eden Balyozyan kardeşler de bilinen tüccarlardandı.

Maddi olarak Ermeniler atalarının başarılarına sahip değillerdi, çünkü hem masraflar çoğalmış, hem de gelirler azalmıştı, ama buna rağmen yine de içlerinde zengin şahıslar az

değildi. Maddi bakımdan kendi yıllık gelirleri ve masraflarına göre Ermenileri dört sınıfa ayırabiliriz.

E. sınıfı, gündelik gelirle ancak varlıklarını koruyan ve uluslarına ait birkaç handa bedavadan yaşayan, en fakirleridir.

F. sınıfı, yılda 10-15 lira ödeyerek kiralık evlerde yaşayan ve 5-6 bin kuruş masraf yapanlardır.

G. sınıfı 25-40 lira ödeyerek kirada oturan ve yıllık 20-40 bin kuruşluk masraf yapanlardır.

H. sınıfı, ki en zenginleridir, 60-100 lira ödeyerek kiralık evlerde yaşayan ve yıllık 50-80 bin kuruşluk masraf yapanlardır. Bu sınıfın atlarıyla arabaları olduğu gibi, içlerinde müstakil ev sahibi olmayanları çok azdır.

Ermenilerin büyük kısmı tüccardır. Bazıları, genellikle Manchester veya başka Avrupa şehirlerinden mallar getirterek buranın dükkânlarında satarlardı. «İspartalıyan kardeşler ve şirketi», «Ekizyan kardeşler ve şirketi», «Yesayan kardeşler ve şirketi», «Melkon H. Maksutyanyan», «Kuyumcuyanyan kardeşler ve şirketi» bunlardandı. Bunlar dışında, Hagop ve Stepan Yesayan kardeşler, Hagop Maksutyanyan, Gülbenkyanyan'lar vb. gibileri de Küçük Asya'dan değişik türde mallar, meselâ pamuk, yün, boya kökü, afyon vs. getirip burada pazarlayan veya Avrupa'ya satış yapan tanınan tüccarlardandı. Amerika Birleşik Devletleri'nden madeni eşyalar ithal eden Balyozyanyan kardeşler de bilinen tüccarlardandı. Mısır, Şam, Halep ve Amerika Birleşik Devletleri ile de ticari ilişkileri vardı.

Zmürnia Ermenileri şimdi de, doğulu kadınların saçlarını süsledikleri ve yüzlerini örttükleri, çiçekli başörtü ticaretiyle uğraşmaktalar. 1790 yılında, Zmürnia'nın meşhur Ermenilerinden biri, Sultan Selim'den basma kumaş dokuma (Basmahane) fabrikası kurma izni edinmişti.

Ermeniler, latince konuşanlardan karşılaştırılmaz şekilde, eğer karşılaştırılacak olurlarsa, Elenlerden çok daha zenginlerdi. Ermeniler, içerisinde taşınmaz mal (mülk) sahiplerinin sayısı, Latin ve Elenlerin sahip olduklarından çok daha fazlaydı. Ermeni toplumunun sahip olduğu 100.000 Frank'tan fazla gelirin 30.000'i, Ermeni okullarına ayrılıyordu.

İZMİR'DE (1899) İTİBARIYLA MAL-MÜLK VARLIKLILAR VE TÛCCAR ERMENİLERİN LİSTESİ

MEŞHUR MAL-MÜLK VARLIKLILAR

Hovsep Çelebi Yusufyan, Krikor Kuyumcuyan, İspartalıyan kardeşler, Avedikyan kardeşler, Zareh Taktakyan, Tovmas Tovmasyan, Garabet Arabyan, Garabet Balyozyan, Garabet Serçoyan, Ğugas Yesayan, Madteos Balyozyan, Manuk Çakçıyan, Movses Tevyan, Harutyun Kuyumcuyan, Hagop Vemyan, Harutyun Voskanyan, Hovhannes Parseğyan, Bedros Bakırcıyan, Boğos Gosdantyan.

BİRİNCİ SINIF MANİFATURA TÛCCARLARI

«Papazyan-Andonyan şirketi», «Yaldızcıyan- Odabaşyan şirketi», Avedikyan kardeşler, Kuyumcuyan kardeşler, Topalyan kardeşler, Sukiasyan kardeşler, İspartalıyan kardeşler, «Yesayan-Bergamalıyan şirketi», Takvor İspartalıyan, Garabet Arabyan, Garabet Hagopyan, Hampartsum Hampartsumyan, Nazaret Gürünyan, Bedros Bakırcıyan, «Sarkis Sivrisaryan ve şirketi», Stepan İplikçıyan, Dikran İplikçıyan.

İKİNCİ SINIF MANİFATURA TÛCCARLARI

Karnig Artarmorukyan, Dadamyan kardeşler, Odabaşyan kardeşler, Edouard Karakaş, Alaverdyan kardeşler, Hayk Elmasyan, «Mağakyan-İzmirliyan şirketi», Mesrop Papazyan, «Misak Panosyan ve şirketi», Hagop Papazyan, Hagop Gümüşyan, Sarkis Artarmorukyan, Dikran Artarmorukyan, Dikran Kasparyan, «Sarkis Sukiasyan ve şirketi», Onnik Yeğyazaryan.

ÜÇÜNCÜ SINIF MANİFATURA TÛCCARLARI

Artin Yeramyanyan, Artin Tokatlıyan, Avedis Kasparyan, Avedis Khaçaduryan, Çakıcıyan kardeşler, «tekeyan ve Sağıryan şirketi», Khaçadur Avakyan, Mihran Boğosyan, Hovhannes Şahinyan, Hovhannes Babayan, Hagop Garabetyan, Harutyun Nevşehirliyan, Sarkis Kuyumcuyan, Sirag Boğosyan.

PAMUK, BUĞDAY, İNCİR, KURU ÜZÜM VE AFYON TÜCCARLARI

Aram Hampartsumyan, Armenak Akçeliyan, Avedis Köleyan, Kaspar Yeğvartyan, Kevork Celepyan, Elmasyan kardeşler, Tavityan kardeşler, Zakyan kardeşler, Yeseyan kardeşler, Şirinyan kardeşler, Arevyan kardeşler, Varbetyan kardeşler, Simonyan kardeşler, Ohanyan kardeşler, Levon Mıgırdıçyan, Loğofet Balyozyan, Khaçadur Zakyan, Garabet Arabyan, Gülbenk Gürünyan, Gosdant Sukiasyan, Madteos Balyozyan, Mihran Zambakçıyan, Mihran Papazyan, Hagopcan Balıkçıyan, Hagop Dilsizyan, Harutyun Keklikyan, Bağdasar Cermakyan, Rupen Ağaşaryan.

ALTINTELLİ DOKUMA (SIRMACI) TÜCCARLARI

Arakel Papazyan, Movses Tevyan, Sarkis Hampartsumyan, Sarkis Bıdıdimyan, Stepan Celepyan.

ÇİÇEKLİ BAŞÖRTÜ, TÜLBENT VE ŞAL (YAZMACI, TÜLBENTÇİ) TÜCCARLARI

Artin Manuelyan, Kevork Panosyan, Kasparyan kardeşler (Fabrika sahipleri), Eligüzelyan kardeşler, Takvor Ğazarosyan, Garabet Hagopyan, Hayrabet Papazyan, Mıgırdıç Mağakyan, Mihrtad Ğazarosyan, Nerses Kasparyan, «Şirinyan ve şirketi», Sarkis Ğazarosyan, «S. Sivrisaryan ve şirketi» (Fabrika sahipleri), Ohan Baklavacıyan (Fabrika sahibi), Ohancan Kalustyan, Kırkağaçlıyan, Levon Mıgırdıçyan, Keresteciyan (Fabrika sahibi).

İNŞAAT MALZEMESİ TÜCCARLARI

Apraham Bergamalıyan, Kalust Papazyan, Karnig Sarafyan, Manuk Çakıcıyan.

YİYECEK TÜCCARLARI

Şeritçiyen kardeşler, Mağakyan kardeşler, Melkon Kasparyan, Hagop Uncuyan.

«Şirinyan ve şirketi» (Fabrika sahipleri), Ohan Baklavacıyan (Fabrika sahibi), Ohancan Kalustyan, Kırkağaçlıyan, Levon Mıgırdıçyan, Keresteciyan (Fabrika sahibi).

Kaynak: XV. Yüzyıldan 1915'e Günümüz Türkiye'sinde Ermenilerin Ticari-Ekonomik

Faaliyeti Toplu belgeler, derleyen: Khaçadur Dadayan, «Gasprint» Yayıncılık, Yerevan, 2012